

burde det dog, forekommer det mig, naar et Institut er saa rigt forsynet med Midler, være den første Gjenstand for Overveielse, om der ikke findes nogen Udvidelse af Formaalet, nogen naturlig og med Sagens hele historiske Gang overensstemmende Udvikling af det givne Formaal, saaledes at Midlerne kunde komme til Anvendelse der, og først naar det var klart, at intet Saadant fandtes, først da kunde det være besyret at gaae et Skridt videre. Jeg tillader mig nu at paastaae, at Sorø Akademi har et meget naturligt Formaal, der er bestemt udtalt, til hvilket den væsentligste Deel af Gaven er knyttet, og som der kunde være al Opfordring netop i den nuværende Tid til at søge fyldestgjort. Jeg sigter til det Akademi, der blev oprettet af Kong Frederik den Femte den 7de Juli 1747, og hvis Hovedtræk endnu gjenfindes i det Akademi, der bestod indtil omtrent 1849, da de sidste Spor deraf forsvandt. Det ligger i Sagens Natur, at man ikke kunde tænke paa i dette Dieblik at oversføre fra 1747 til 1865, fra den absolute Konges Tid til det frie konstitutionelle Statsliv, de selsomme Regler og Bestemmelser; det er saa indlysende, at det ikke behøver nogen Udvikling, at den hele Maade, hvorpaa man i 1747 har søgt at realisere Tanken, slet ikke vilde være hensigtsvarende nu; men jeg paastaaer paa den anden Side, at der i den Tanke, som gaaer igjennem Statutterne af 1747, ligger et Formaal, som det vilde være i allerhøieste Grad i den nuværende Stats Interesse at søge fyldestgjort, og som det først og fremmest vilde være i det frie Statslivs Interesse at see fyldestgjort. Lad mig sǔie en Ting til, som maastee vil klinge bedst i de Hververs Øren, det er et Formaal, der maastee bedst vil egne sig til at frigjøre Dannelsen her i Landet fra Examenstykket og Studiet fra Levebrødsretningen. De Herrer have saa ofte slaaet netop daa denne Streng, saa varmt interesseret sig for at stille disse forskjellige Ting fra hinanden, at de i alt Fald ikke med født Misstanke bør møde Noget, der kunde anvendes i denne Retning. Jeg siger altsaa: Sorø Akademis Formaal er ikke fyldestgjort, og man gjør et altfor stort Spring, naar man uden

kan og bør gjøres, og at man altsaa forsaavidt har fri Raadighed over dets Midler; men dernæst siger jeg for det Andet, at selv om dette var Tilfældet, saa har man ikke Ret til de Dispositioner, man vil foretage. Sorø Akademi eier Intet uden, hvad der af Private er givet dertil; hverken Staten som Stat eller Kongerne som Konger have nogensinde givet Sorø Akademi Noget som helst. Der er een Undtagelse, og den skriver sig fra Christian den Tjerde, da nogle Godser bleve givne til Sorø Akademi til Oprettelsen af et Institut, der kun bestod kort Tid, men da dette Institut hævedes, borttog man atter de Godser, der vare skjænkede dertil, og hvad Akademiet nu eier, indskrænker sig til, hvad der er givet til det gamle Sorø Kloster af Skjalm Hvide og hans Slægt — en Eiendom, der ikke ved Reformationen er inddragen af Staten, der heller ikke efter Reformationen paany af Staten er bleven skjænknet til Sorø, men som er vedbleven at være i Sorø's umiddelbare Eie fra de allerældste Tider, fra det 12te og 13de Aarhundrede indtil den Dag idag — og dernæst fra den store Gave, som Holberg skjænkede Sorø Akademi, nemlig sit store Baroni, der var over 1,000 Tdr. Hartkorn. Dette er de to Rilder, som Sorø Akademi har sine Indtægter fra. Der er endnu en tredie, det er den saakaldte Kalckreuziske Stiftelse, hvis Forhold til Sorø Akademi er noget indviklet. Dengang denne Stiftelse blev oprettet, var den ikke nogen Indtægt for Akademiet, men en Byrde for det; Bestyrelsen af disse Midler blev henlagt under Sorø Akademis Bestyrelse; forbi Godserne laae i Nærheden af hinanden; men der var, som sagt, ingen Indtægt, den kom først efterhaanden tilveie. Sorø Akademi har gjentagne Gange været i det Tilfælde, ikke at kunne afholde sine Udgifter af de Indtægter, som dets private Eiendomme kunde give, og saae man da Staten træde til og hǔde sin Vistand? Nei, aldrig, læg vel Mærke dertil! Saa ofte de ugunstige Forhold have nødfaget Sorø Akademi til at standse sin Virksomhed, har Staten staaet kold og ligegyldig ligeoverfor og ingen Understøttelse givet det, men saa ofte gunstige Forhold og en dygtig Bestyrelse har bragt Sorø Akademis Velstand til at blomstre, har Staten